

ИЗВОРНИ НАУЧНИ ЧЛАНАК

НЕИЗВРШЕЊЕ СУДСКИХ ОДЛУКА ПРОТИВ ДРЖАВЕ:
ПРАКСА ЕВРОПСКОГ СУДА ЗА ЉУДСКА ПРАВАИгор Поповић¹*Правни факултет Универзитета у Бањој Луци*

Апстракт: У раду се анализира како и на који начин неизвршење домаћих судских одлука против државе утиче на људска права гарантована Конвенцијом за заштиту људских права и основних слобода. Права постојећа оваквим поступањем државе су право на правично суђење и право на имовину. Поред њих, често ће се јавити и питање непостојања дјелотворног правног лијека у таквим случајевима. Пракса Европског суда за људска права показује да државе уживају одређено поље слободне процјене и да могу да одлажу извршење због одређених разлога. При томе, недостатак средстава за извршење на страни државе није ваљан разлог да би се оправдало неизвршење. Исто важи и за компликовано законодавство, јер је сама држава креирала такав правни оквир. Први и чини се и најзначајнији случајеви за предмет овог рада су случајеви против Русије и Украјине у којима су и успостављена одређена начела која се примјењују у истоврсним случајевима. Напослетку, важно је одредити и докле држава може да одгађа извршење. Из судске праксе произлази да се одлагање до осам мјесеци може сматрати разумним, ако је ријеч о правима која нису од посебног значаја за појединце. Уколико су, ипак, у питању права која су од изузетног значаја за појединце (нпр. права везана за дом и становање), онда ће овај рок бити краћи, те ће се одлагање и од шест мјесеци сматрати неразумно дугим.

Кључне ријечи: неизвршење домаћих судских одлука против државе, право на правично суђење, право на имовину, Конвенција за заштиту људских права и основних слобода, Европски суд за људска права.

¹ Мастер права, асистент на Правном факултету Универзитета у Бањалуци, е-пошта: igor.popovic@pf.unibl.org Овај чланак представља прерађени дио мастер рада, одбрањеног на Правном факултету Универзитета у Београду.

1. УВОДНА РАЗМАТРАЊА

Феномен неизвршења судских одлука утиче на корпус основних људских права заштићених једном од најважнијих међународних конвенција модерног доба – Конвенцијом за заштиту људских права и основних слобода² (даље: ЕКЉП), јер врло лако може да доведе до тога да чланови друштва почињу да губе вјеру у судску заштиту својих права. Уколико се проблем додатно сузи само на неизвршење одлука против државе, онда је ситуација још тежа, јер указује на самовлашће и самовољу државе, која кроз акте својих органа и позитивним законодавством онемогућава лицима да остваре своја права. Због тога је прво потребно анализирати која су то права гарантована ЕКЉП угрожена оваквим понашањем државе. Из праксе ЕСЉП произлази да су у питању, прије свих, право на правично суђење и право на имовину. Додатно, врло често ће доћи и до повреде права на дјелотворан правни лијек, као права процедуралне природе, јер се жртвама често не пружа дјелотворан правни лијек који би могли користити како би издејствовали коначно извршење одлуке и/или добили одговарајућу накнаду због неизвршења.

Како то неизвршење судских одлука може бити *ratione materiae* компатибилно са правом на правично суђење и правом на имовину? Поступак извршења се сматра саставним дијелом суђења у смислу чл. 6 ЕКЉП³, те уколико се извршење пресуде одлаже, онда може доћи до повреде права на суђење у разумном року. Додатно, неизвршење пресуде може довести и до повреде права на приступ суду, јер ово право не подразумејева само иницијални приступ суду (нпр. кроз право на подношење тужбе) већ и право да се добије одлука у спору, али и да се изврши правоснажна и обавезујућа судска одлука.⁴ У супротном, постиже се ефекат илузорности судске заштите и руше се углед и функција суда и он губи своју суштину и постаје празна љуштура државног апарата. У погледу права на имовину, ЕСЉП сматра, почев од случај *Стран грчке рафинерије и Стратис Андреадис*⁵, да право додијељено домаћом судском или другом истоврсном одлуком (нпр. арбитражном) представља имовину у смислу чл. 1 Протокола 1 уз ЕКЉП.

Треба истакнути и то да, поред наведена три права (право на правично суђење, право на имовину, право на дјелотворан правни лијек) угрожена могу бити и нека друга права из ЕКЉП. То ће често бити случај са прави-

2 „Службени гласник БиХ“, бр. 6/99

3 *Hornsby v. Greece*, представка бр. 18357/91, пресуда од 19. марта 1997, став 40.

4 Filip Lič, *Обраћање Европском суду за људска права* (Београд: Београдски центар за људска права и Мисија OEBS у Србији, 2007), 254.

5 *Stran Greek Refineries and Stratis Andreadis v. Greece*, представка бр. 13427/87, пресуда од 09. децембра 1994.

ма гарантованим чл. 8 ЕКЉП, посебно правом на дом, гдје држава не извршава своју обавезу која директно утиче на нечији дом, нпр. поправљање пута и подземних инсталација које доводе до угрожавања дома, непружање комуналних услуга и сл. Међутим, чини се да је пракса ЕСЉП да се о повреди овог права не одлучује посебно, већ се сматра да је довољно одлучити о главним правним питањима, тј. утврђивању да ли постоји повреда права на правично суђење и имовину.⁶

Према званичним статистикама, ЕСЉП у својој пракси, најчешће утврђује повреду права на правично суђење.⁷ Ова чињеница даје на огромном значају заштити права на правично суђење, па самим тим и слушајевима неизвршења судских одлука који се тичу управо тог права. Савјет Европе је увидио да неизвршење домаћих пресуда постаје важан проблем међу државама чланицама. Збога тога је подузето неколико корака. Тако је јуна 2007. године, организован округли сто на ову тему, гдје су учесници били представници држава из Источне и Југоисточне Европе.⁸ Такође, 2009. године су Савјет Европе и Европска унија, организовале радионицу на исту тему, са циљем упознавања са овом проблематиком особа које се баве заштитом људских права у институцијама држава чланица Савјета Европе, али и свих грађана.⁹ Поред ових образовних акција, Европска комисија за ефикасност правосуђа (даље: СЕРЕЈ) која дјелује у оквиру Савјета Европе, посебну пажњу је посветила овом питању и допринијела усвајању препорука Комитета министара Савјета Европе о питању извршења.¹⁰ Поред ових нормативних акција, СЕРЕЈ је организовала и различите семинаре на тему неизвршења домаћих судских одлука.¹¹

6 У том смислу вид. одлуку у случају *Tonyuk v. Ukraine*, представка бр. 6948/07, пресуда од 01. јуна 2017. године, а посебно издвојено мишљење судије Вехабовића у којем образлаже разлоге зашто се у конкретном случају требало разматрати постоји ли повреда чл. 8 ЕКЉП.

7 Вид. више у Годишњем извјештају о раду ЕСЉП за 2016.

Доступно на: http://www.echr.coe.int/Documents/Annual_report_2016_ENG.pdf, asp. 30. август 2017, 14:35.

8 За листу учесника и закључке са састанка вид. на:

https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805ad7f3, asp., 29. август 2017, 12:33.

9 Вид. извјештај са радионице у S. Valenti, *The role of national human rights structures in case of non-execution of domestic judgments*, University of Padua - Interdepartmental Centre on Human Rights and the Rights of People (Padova: 2010). Доступно на: <http://unipd-centrodirittiumani.it/en/publicazioni/The-role-of-national-human-rights-structures-in-case-of-non-execution-of-domestic-judgments/944>, asp., 29. август 2017, 13:15.

10 Council of Europe Recommendation Rec (2003) 17 of the Committee of Ministers to Member States on enforcement, 09.09.2003 и Council of Europe Recommendation Rec (2003) 16 of the Committee of Ministers to Member States on the execution of administrative and judicial decisions in the field of administrative law, 09.09.2003.

11 Вид. на http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/cepej/Execution/default_en.asp, asp., 29. август 2017, 14:24.

2. ОСНОВНА НАЧЕЛА ИЗ ПРАКСЕ ЕСЉП

Пракса ЕСЉП о питању неизвршења домаћих судских одлука започиње са случајем *Имобилијаре Сафи*.¹² Подносилац представке је било привредно друштво које годинама није ушло у посјед стана чији је власник било, иако је провођење извршења покушано укупно једанаест пута. Разлози за неизвршење лежали су у законском оквиру Италије, којим је продужаван рок закупцима за исељење из стана, правдајући то циљевима социјалне политике.¹³ Након што је коначно истекао законски рок за исељење (који се више пута обнављао) подносилац представке је био у могућности да покрене извршење – исељење закупца из стана. Како купац није хтио сам да напусти стан, за исељење је била неопходна помоћ полиције, те је додатно чекање било неопходно. На крају, полиција није ни помогла да се купац исели, већ се стан ослободио када је купац преминуо. Подносилац представке је око *једанаест година* чекао на извршење пресуде. ЕСЉП је, без много колебања и нарочитог аргументовања, утврдио повреду чл. 6 ЕКЉП и чл. 1 Протокола 1 уз ЕКЉП. При томе је заузео важан став да држава може у изузетним околностима да, користећи се пољем слободне процјене, *интервенише у извршење судске одлуке*, али да посљедице такве интервенције не смију да буду спречавање, поништавање или прекомјерно одлагање извршења или, чак мање, да се посљедице огледају у подривању суштине судске одлуке.¹⁴

Иако се у овом случају директно радило о интересима два приватна лица, а не о спору између државе и појединца, ипак је овај случај значајан за тему рада, због става да је одлагање извршења судских одлука на основу интервенције државе могуће, али да оно не смије да угрози суштину чл. 6 ЕКЉП. Овај став је ЕСЉП често цитирао у каснијим пресудама поводом неизвршења судских одлука.¹⁵

Са случајем *Имобилијаре Сафи* почео је да се развија однос ЕСЉП према питању неизвршења судских одлука. Темељи су били постављени, требало је почети са разрадом, која је дошла, углавном, кроз праксу у односу

12 *Immobiliare Saffi v. Italy*, представка бр 22774/93, пресуда од 28. јула 1999.

13 У истом временском периоду је истицао већи број уговора о закупу, те би то довело до великог броја бескућника, односно до социјалних тензија. Бивши закупци би тешко могли у разумном времену да нађу нове станове. Ово поготово, јер се радило о социјално угроженим категоријама, а и у Италији је у то вријеме био мањак стамбеног простора.

14 *Immobiliare Saffi*, став 74.

15 Вид. нпр. *Burdov v. Russia (no. 1)*, представка бр 59498/00, пресуда од 07. маја 2002, став 35; *Malinovskiy v. Russia*, представка бр. 41302/02, пресуда од 07. јула 2005, став 35; *Prodan v. Moldova*, представка бр. 49806/99, пресуда од 18. маја 2005, став 53.

на Русију и Украјину. Након тога, одлуке у сличним предметима донесене су и у неким предметима против нпр. Молдавије¹⁶, Албаније¹⁷ и БиХ.¹⁸

У погледу сусједних држава, проблем неизвршења судских одлука је веома распрострањен.¹⁹ Међутим, у већини случајева пред ЕСЉП, дужник (извршеник) није била држава, већ је држава била одговорна због непровођења извршења у погледу међусобних односа приватних лица. Одговорност је извијала из неажурности рада државних органа, који нису подузимали све разумне и законске мјере како би се извршење провело.²⁰ Ипак, и против тих држава има праксе у предметима неизвршења судских одлука против државе. Тако је ЕСЉП одлучивао по представкама против Србије у одређеном броју случајева неизвршења судских одлука гдје су дужници били субјекти за које у коначници одговара држава Србија. У питању су била потраживања против друштвених предузећа, а против којих

16 Вид. пилот-пресуду у случају *Olaru and Others v. Moldova*, представке бр. 476/07, 22539/05, 17911/08, 13136/07, пресуда од 28. јула 2009. У моменту доношења пресуде у овом случају, пред ЕСЉП је било око 300 представки поводом неизвршења судских одлука против Молдавије. Готово половина од тога броја тичала се пресуда које су за предмет имале осигуравање стамбеног простора или давање новца за ту сврху од стране државе појединим категоријама становника.

17 Случајеви ове врсте против Албаније имали су углавном за предмет право на реституцију имовине која је била одузета у периоду након Другог свјетског рата. Многе одлуке судова о реституцији имовине нису биле извршаване, те су појединци били присиљени да уложе представке ЕСЉП-у. Упоред. одлуке у случајевима *Driza v. Albania*, представка бр. 33771/02, пресуда од 13. новембра 2017; *Gjonbocari and Others v. Albania*, представка бр. 10508/02, пресуда од 23. октобра 2007; *Beshiri and Others v. Albania*, представка бр. 7352/03, пресуда од 22. августа 2006.

18 Пракса против БиХ у погледу овог питања је прилично значајна ако упоредимо број укупних пресуда против БиХ. Она се односи на наплату ратне штете, девизне штетње, а најскорије одлуке тичу се неизвршења судских одлука против државе и с њом повезаних субјеката у ФБиХ. Због обима, разноврсности и значаја ове праксе, сматрамо да је није могуће инкорпорисати у овај чланак, већ је то потребно учинити у посебном чланку. Упоред. случајеве *Jeličić v. Bosnia and Herzegovina*, представка бр. 41183/02, пресуда од 31. октобра 2006, *Čolić and Others v. Bosnia and Herzegovina*, представке бр. 1218/07, 1240/07, 1242/07, 1335/07, 1368/07, 1369/07, 3424/07, 3428/07, 3430/07, 3935/07, 3940/07, 7194/07, 7204/07, 7206/07, 7211/07, пресуда од 20. октобра 2009, *Spahić and Others v. Bosnia and Herzegovina*, представке бр. 20514/15 20528/15 20774/15 20821/15 20847/15 20852/15 20914/15 20921/15 20928/15 20975/15 21141/15 21143/15 21147/15 21224/15 21237/15 21239/15, пресуда од 14. новембра 2017.

19 За праксу ЕСЉП по питању неизвршења судских одлука у државама Западног Балкана вид. у Jos Uitdehaag, *Enforcement in the Western Balkans and its Compatibility with the Human Rights Standards of the Council of Europe, Enforcement and enforceability – Tradition and Reform* (eds. C.H. van Rhee, A. Uzelac), 63-81.

20 Тако је у Хрватској био већи број случајева гдје подносиоци представки нису успјели да уђу у посјед непокретности чији су били власници. Упоред. случајеве *Majski v. Croatia* представка бр. 33593/03, пресуда од 01. јула 2006; *Pibernik v. Croatia*, представка бр. 75139/01, пресуда од 04. марта 2004; *Cvijetić v. Croatia*, представка бр. 71549/01, пресуда од 26. фебруара 2004. Против Србије су донесене пресуде у случајевима везаним за неизвршење судских или других коначних одлука, а који за предмет имају права произашла из породичних односа. Упоред. случајеве *V.A.M. v. Serbia*, представка бр. 39177/07 пресуда од 13. марта 2007; *Krivošej v. Serbia*, представка бр. 42559/08, пресуда од 13. априла 2007; *Felbab v. Serbia*, представка бр. 42559/08, пресуда од 14. априла 2009.

је био покренут стечајни поступак. Суд је закључио да је Србија одговорна за таква дуговања друштвених предузећа, посебно она настала из радних односа,²¹ а слично је резонувао и у случајевима против Црне Горе који су се тицали потраживања према друштвеним предузећима.²²

Међу првим предметима у којима је ЕСЉП одлучио о неизвршењу судских одлука против државе су били случајеви против Русије и Украјине, који ће се због тога подробније анализирати. Сам суд се, готово увијек, позива на неки од случајева против тих држава приликом одлучивања у сличним случајевима. Додатни разлог за детаљну анализу баш ових случајева је тај што су се они тицали прилично неодређеног броја и врсте потраживања чија се наплата одлаже и тангирали су различите категорије лица. Дакле, у питању је био општи домен неизвршења судских одлука против државе. Уколико се погледа пракса у односу на друге, горе поменуте, државе, онда се закључује да се у тим државама углавном радило о посебним врстама потраживања против државе, потраживањима која су *ratione materiae* ограничена. Суштински гледано, та потраживања су била уско везана за недавну историју појединих држава: напуштање социјалистичког уређења, посљедице оружаних сукоба, питања реституције имовине и сл. Коначно, због великог броја случајева неизвршења домаћих пресуда против државе, ЕСЉП је донио и пилот-пресуде против Русије и Украјине, те је и то додатни разлог да се пракса против ових држава подробније анализира.

3. ПРАКСА У ОДНОСУ НА РУСИЈУ

У погледу праксе против Русије, значајан је случај *Бурдов (бр. 1)* о којем је ЕСЉП одлучио 2002. године.²³ Подносилац представке је током учествовања у санацији чернобилске несреће задобио хроничне здравствене проблеме. Због тога су му власти признале право на новчану компензацију, која није била добровољно исплаћена, те је издејствовао пресуду у своју корист којом је наложено држави да му исплати одређену новчану суму. Каснијим одлукама ова пресуда је потврђена, али подносилац представке није успио да је наплати, јер је од надлежних органа добио одговор да дужник (Служба за социјалну заштиту) *нема довољно новчаних средстава*. Потраживање је исплаћено, али тек након што је уложена представка ЕСЉП-у.

21 Упоред. случајеве *Kačapor and Others v. Serbia*, представке бр. 269/06, 3041/06, 3042/06, 3043/06, 3045/05, 3046/06, пресуда од 15. јануара 2008; *Krndija and Others v. Serbia*, представке бр. 30723/09 9370/13 32658/12 2632/09, пресуда од 27. јуна 2017.

22 Вид. случај *Mijanović v. Montenegro*, представка бр. 19580/06, пресуда од 17. септембра 2013.

23 *Burdov v. Russia (no. 1)*, представка бр 59498/00, пресуда од 07. маја 2002.

Суд је заузео став да држави није дозвољено да због *недостатка средстава* не исплати сопствени дуг по основу судске одлуке, као и да подносилац представке не би требало да буде спријечен да ужива у успјеху који је издејствовао у парници. Ипак, одмах након тога, наводи се и изузетак од овог правила и суд каже да „одгађање извршења може бити оправдано у *посебним околностима* (прим. И.П.)“²⁴ (*particular circumstances*). Шта су то посебне околности, није ближе дефинисано, већ ће се то одређивати од случаја до случаја. Суд је навео и да овај изузетак не смије довести до тога да се угрози суштина чл. 6, тј. позвао се на став из поменутог случаја *Имобилијаре Сафи*.²⁵ Наведено правило и изузетак су незаобилазан дио образложења сваке одлуке ЕСЉП поводом неизвршења судске одлуке против државе.

У конкретном случају, утврђена је повреда чл. 6 ЕКЉП (право на приступ суду), чл. 13 ЕЉКП и чл. 1 Протокола 1 уз ЕКЉП, јер је прошло *четири године* од извршења прве пресуде и јер није постојао дјелотворан правни лијек за лица која се налазе у сличној ситуацији у којој се налазио господин Бурдов. Може се закључити да је потребно да, поред разлога недостатка новца треба да постоји још неки додатни, квалификовани разлог због којег се одгађа извршење судских одлука (нпр. разлози социјалне политике, стабилности фискалног система и сл.) како би се оправдало одлагање извршења.

Сљедећи битан случај против Русије, био је случај *Тетерини*²⁶. За разлику од случаја *Бурдов* (бр. 1) у којем се радило о новчаном потраживању, овдје је у питању било неновчано потраживање. Национални суд је наложио локалној самоуправи да обезбиди подносиоцу представке стамбени простор (стан или кућу) одговарајуће површине. До доношења пресуде по представци, одлука националног суда није била извршена (више од једанаест година). ЕСЉП је задржао исту аргументацију, као у случају *Бурдов* (бр. 1), с тим да је код правила да недостатак новчаних средстава не може да буде оправдање за неизвршење судских одлука, додао и да недостатак „других средстава (као што су стамбени простори)“ (*other resources (such as housing)*) не може да буде оправдање за неизвршење²⁷ и утврдио повреду права на правично суђење и имовину.

Поред ових случајева, поводом истог проблема у Русији, ЕСЉП је одлучивао у већем броју других случајева. У свима је исход био исти – по-

24 *Burdov* (no. 1), став 35.

25 *Ibid.*

26 *Teteriny v. Russia*, представка бр. 11931/03, пресуда од 30. јуна 2005.

27 *Teteriny*, став 41.

вреда права на правично суђење и права на имовину.²⁸ Због тога је ЕСЉП донио пилот-пресуду у случају *Бурдов* (бр. 2). Подносилац представке је био Анатолиј Бурдов, који већ раније добио пресуду ЕСЉП-а у своју корист.²⁹ Након те прве пресуде, национални судови у Русији су донијели пет нових пресуда у његову корист. Пресуде су биле извршене, али са одлагањем од (1) двије године и једним мјесецом, (2) двије године и десет мјесеци, (3) једне године и скоро три мјесеца, (4) шест мјесеци и (5) три мјесеца. ЕСЉП је сматрао да одлагање извршења посљедње двије пресуде није довело до кршења чл. 6 ЕКЉП и чл. 1 Протокола 1 уз ЕКЉП. Међутим, у погледу (не)извршења прве три пресуде, утврђена је повреда наведених чланова.³⁰

Ова пресуда је значајна и због тога што је у њој сумирана пракса ЕСЉП поводом права на дјелотворан правни лијек у корелацији са неизвршењем судских одлука и правом на правично суђење. Управо је у том аспекту суштина ове пресуде. Она није прва у којој је утврђена повреда чл. 13 ЕКЉП у случајевима неизвршења судских одлука, то је већ било учињено и у ранијим пресудама са истоврсним предметом спора.³¹ Ипак, ова пресуда, као пилот-пресуда, носи своју тежину управо у налагању Русији да измијени своје законодавство, као и детаљној анализи примјене поменутог члана на овакве ситуације.

28 Упоред. *Lositskiy v. Russia*, представка бр. 24395/02, пресуда од 14. децембра 2006; *Androsov v. Russia*, представка бр. 63973/00, пресуда од 06. октобра 2005; *Wasserman v. Russia* (no. 1), представка бр. 15021/02, пресуда од 18. новембра 2004; *Wasserman v. Russia* (no. 2), представка бр. 21071/05, пресуда од 10. априла 2008; *Gizzatova v. Russia*, представка бр. 5124/03, пресуда од 13. јануара 2001; *Petrushko v. Russia*, представка бр. 36494/02, пресуда од 24. фебруара 2005. Сам ЕСЉП је констатовао да се у једном тренутку пред њим налазило око 700 представки са истоврсним чињеничним стањем. Вид. *Burdov* (no. 2) v. *Russia*, представка бр. 33509/04, пресуда од 15. јануара 2009, став 133. Овакво стање ствари говорило је да се ради о системском кршењу права. Русија је подузела одређене кораке како би ријешила наведене проблеме. Прво је ријешила око 5.000 сличних представки лица која су имала потраживања према држави због чернобилске несреће. Издвојено је и више новца у буџету за ове случајеве, одређен је један орган за извршење пресуда против државе, као и орган за извршење пресуде против субјеката који се финансирају из буџета. Такође, усвојене су и законске измјене, прије свега измјене везане за извршни поступак. Ипак, све ово није било довољно, јер је и даље велики број пресуда остао неизвршен или је био извршен након неразумно дугог времена. Вид. у Andriy Meleshevich and Carolyn Forstein, „Bringing Human Rights Home: The Challenge of Enforcing Judicial Rulings in Ukraine and Russia“, *Indiana International & Comparative Law Review*, Vol. 24, No. 2, 2014, 301-303 и извори на које упућују фн. 207-217.

29 У једном од чланака посвећеном овом случају, аутори кажу: „Јадни Анатолиј Бурдов. Морао је да превали мукотрпан пут до Стразбура – не једном, већ два пута – како би заштитио своја права“. Вид. Philip Leach, Helen, Hardman, Svetlana Stephenson, „Can the European Court’s Pilot Judgment Procedure Help Resolve Systemic Human Rights Violations? Burdov and the Failure to Implement Domestic Court Decisions in Russia“, *Human Rights Law Review*, Vol. 10, Issue 2 (2010), 346.

30 *Burdov* (no. 2), ставови 72-88.

31 Нпр. *Lositskiy*, ставови 29-31; *Isakov v. Russia*, представка бр. 20745/04, пресуда од 19. јуна 2008, ставови 21-22.

Наведено је да држава може да одабере да пружи *превентивни* или *компензаторни* лијек. Свакако да је најдјелотворнији онај лијек који ће довести до брзог извршења, тј. који ће спријечити настанак повреде и спријечити да поступак постане прекомјерно дуг. Такво средство има предност над компензаторним лијеком који пружа само накнаду, јер оно не исправља повреду само *a posteriori*³², али држава може да одабере да пружи само *компензаторни* лијек. У том случају, такав лијек треба да задовољи одређене стандарде које је суд успоставио кроз своју ранију праксу, посебно у случају *Скордино*³³. Ти стандарди су сљедећи: (1) поступак за компензацију не треба да буде предуг; (2) накнада треба да буде плаћена без одлагања, а најкасније шест мјесеци од дана када је одлука о накнади постала извршна³⁴; (3) правила поступка за компензацију треба да буду у складу са чл. 6 ЕКЈП; (4) трошкови поступка не треба да буду високи и претјерани по појединца уколико је његов захтјев оправдан и (5) висина накнаде треба да буде слична висини коју ЕСЈП додјељује у сличним ситуацијама у односу на предметну државу.³⁵

Након ових општих напомена, суд је анализирао конкретан случај. Разлог због којег је утврђена повреда чл. 13 ЕЈКП је био тај што извршиоци, тј. органи надлежни за извршење нису имали могућност да принуде државу и њене органе да се повинују пресуди, тј. никакав *превентивни* правни лијек није био доступан.³⁶ Такође, подносиоцу представке није био омогућен ни било који вид *компензаторног* лијека. У погледу накнаде нематеријалне штете, руски правни систем јесте пружао одређени правни лијек за нематеријалну штету, али тај лијек се могао користити само ако би се утврдила кривица државног органа. Без утврђене кривице, тражилац извршења не би могао да издејствује накнаду нематеријалне штете. Треба имати у виду да неизвршење судских одлука често није посљедица незаконитог дјеловања појединца или неког посебног органа, већ начина на који је организован цјелокупни систем. Овако нормиран систем је у супротности са изузетно важним ставом ЕСЈП-а који каже да постоји јака, али оборива претпоставка да ће *прекомјерно дуг поступак проузроковати нематеријалну штету*. Претпоставка је нарочито чврста у случају када држава прекомјерно одлаже извршење одлуке уперене против ње, с обзиром да ће на основу тога што држава занемарује обавезу да исплати свој

32 *Scordino v. Italy (no. 1)*, представка бр. 36813/97, пресуда од 29. марта 2006, став 183.

33 *Scordino (no. 1)*, став 178-207.

34 Овакав став представља куриозитет у раду ЕСЈП. Пракса показује да Суд, готово никад, не „лицитира“ са тачним временским роковима и не одређује у ком року би се нешто требало подузети, а како не би дошло до повреде права гарантованих ЕКЈП.

35 *Burdov (no. 2)*, став 99.

36 *Burdov (no. 2)*, став 103.

дуг и на основу чињенице да је појединац већ прошао судски (парнични) поступак који је завршен у његову корист, неизбежно доћи до фрустрације код тог појединца. Уколико домаћи судови учине супротно (не додијеле новчану накнаду) онда ће они бити у обавези да детаљно образложе зашто су тако поступили.³⁷

Закључује се да подносиоцу представке није био омогућен правни лијек којим би спријечио кршење својих права и пожurio извршење, али ни лијек који би му омогућио компензацију, која, како смо видјели, у оваквим случајевима, треба да буде новчана.

ЕСЉП је наложио Русији, да у року од шест мјесеци од коначности одлуке, успостави дјелотворан правни лијек који ће бити доступан појединцима у предметним случајевима неизвршења.³⁸ Русија је дјелимично ријешила проблем. Тако је 2010. године усвојила Закон о компензацији, којим је успостављен правни лијек који могу да користе повјериоци из судских одлука против државе, уколико сматрају да се извршење неоправдано одужило. Лијек је *компензаторне* природе, јер је у питању накнада нематеријалне штете. Успјех искориштеног лијека не зависи од кривике државних органа, односно лица која у њима раде, што је важан помак у односу на претходно законодавство. С друге стране, главни дефицит закона је да он омогућава кориштење лијека само лицима која имају *новчана* потраживања према држави, али не и неновчана. У том смислу је проблем дјелимично ријешен, јер повјериоци са неновчаним потраживањем (као нпр. у поменутом случају *Тетерини*) и даље немају никакав правни лијек на располагању.

ЕСЉП је указао да је неопходно да се подносиоци представке прво обраће националним руским судовима на основу новог закона и да ће пракса показати да ли је лијек дјелотворан или није.³⁹ Касније је заузет и став да се Закон о компензацији заиста испоставио као дјелотворан за лица која имају новчана потраживања према држави.⁴⁰ Ипак, када се ради о неновчаним потраживањима, ту и даље није успостављен ефикасан правни лијек.⁴¹

37 *Burdov* (no. 2), став 100; *Scordino* (no. 1), став 204; *Wasserman* (no. 2), став 50.

38 Ова је пресуда значајна и по томе што је за разлику од ранијих пилот-пресуда, ЕСЉП одредио тачан временски рок у којем држава треба да подузме неопходне кораке. Наведено према М. Filatova, А. Kovler, В. Maan, N. Vajić, P. Pavlin, *Application of reasonable time standard in Serbia* (Belgrade: 2014), 21. Доступно на: <https://rm.coe.int/16806f0e8c>, asp. 03. август 2017, 10:54.

39 *Yuriy Aleksandrovich NAGOVITSYN and Magometgiri Khakhyashevich NALGIYEV v. Russia*, представка бр. 27451/09, 60650/09, пресуда од 23. септембра 2010.

40 *Khalin v. Russia*, представка бр. 24169/05, пресуда од 02. децембра 2010.

41 Тако је ЕСЉП одлучио у случајевима *Ilyushkin and Others v. Russia*, представке бр. 5734/08, 20420/07, 54342/08, 56997/08, 60129/08, 4561/09, 7738/09, 11273/09, 11993/09, 16960/09, 20454/09, 21964/09, 26632/09, 28914/09, 31577/09, 31614/09, 31685/09, 32395/09, 35053/09, 36327/09, 38180/09, 45131/09, 48059/09, 52605/09, 56935/09, 58034/09, 59761/09, 1048/10, 1119/10), пресуда од 17. априла

Треба истаћи да је Русија поред ових законских мјера, извршила и значајно повећање ставке у буџету која се односи на неизвршење судских одлука, те је тако обезбиједила више новца за те сврхе.⁴² Стога, Русија је комбинацијом законских и финансијских мјера дјелимично рјешила овај проблем.

4. ПРАКСА У ОДНОСУ НА УКРАЈИНУ

Ситуација у погледу неизвршења судских одлука у Украјини, била је слична као у Русији. Велики број представки уложених ЕСЉП-у односио се управо на овај проблем, поготово уколико је дужник држава или субјект с њом повезан. Током 2004. године ЕСЉП је донио двије значајне пресуде поводом питања неизвршења судских одлука против државе (случајеви *Шмаљко*⁴³ и *Војтенко*⁴⁴). У случају *Шмаљко* утврђене су повреде чл. 6 ЕЉКП и чл. 1 Протокола 1 уз ЕКЉП (судска одлука није била извршена годину, два мјесеца и осам дана⁴⁵), док је у случају *Војтенко* утврђена још и повреда чл. 13 ЕКЉП.

Случај *Шмаљко* је битан и због тога што показује да ЕСЉП посебно узима у обзир статус појединаца, као и врсту његовог потраживања према држави. Наиме, подносилац представке је у моменту доношења пресуде имао 74 године, био је ратни војни инвалид и патио је од аутоимуне болести. Његово потраживање према Украјини је управо било повезано са његовом болешћу – накнада материјалне и нематеријалне штете због непружања пријекто потребних лијекова. Управо је ове елементе ЕСЉП посебно нагласио, тј. уобзирео приликом процјене постоји ли повреда или не. Наравно, није експлицитно речено да су то разлози који заиста издвајају овај случај од сличних, али је истакнуто да је држава била у обавези да обезбиједи неопходна средства како би се избјегло прекомјерно одлагање извршења, а с обзиром на ситуацију подносиоца представке, *посебно његове године, здравствено стање и природу његове инвалидности*⁴⁶.

2012; *Kalinkin and Others v. Russia*, представке бр. 16967/10, 37115/08, 52141/09, 57394/09, 57400/09, 2437/10, 3102/10, 12850/10, 13683/10, 19012/10, 19401/10, 20789/10, 22933/10, 25167/10, 26583/10, 26820/10, 26884/10, 28970/10, 29857/10, 49975/10, 56205/10, пресуда од 17. априла 2012; *Gerasimov and Others v. Russia*, представке бр. 29920/05, 3553/06, 18876/10, 61186/10, 21176/11, 36112/11, 36426/11, 40841/11, 45381/11, 55929/11, 60822/11, пресуда од 01. јула 2014.

42 A. Meleshevich, C. Forstein, „Bringing Human Rights Home: The Challenge of Enforcing Judicial Rulings in Ukraine and Russia“, *Indiana International & Comparative Law Review*, Vol. 24, No. 2, 2014, 307.

43 *Shmalko v. Ukraine*, представка бр. 60750/00, пресуда од 20. јула 2004.

44 *Voytenko v. Ukraine*, представка бр. 8966/02, пресуда од 29. јуна 2004.

45 *Shmalko*, став 46.

46 *Ibid.*, став 44.

Иста линија аргументације је била у случају *Војтенко*, с тим да је ту ЕСЉП утврдио и повреду чл. 13 ЕЉКП. Тражилац извршења се, према правилима извршног поступка у Украјини, могао једино жалити због незаконитог чињења или нечињења Службе за извршење или Трезора (органи који учествују у извршном поступку). Међутим, како наведени органи нису учинили пропуст, тј. незаконитост, једина „кривица“ је била на самој држави и њеном законодавству. Сходно томе, није постојао дјелотворан правни лијек који би подносилац представке могао да користи,⁴⁷ слично као и у Русији.

Након ових и још неколико других пресуда поводом истог питања⁴⁸, ЕСЉП је у случају *Иванов*⁴⁹ донио пилот-пресуду, седам мјесеци након пилот-пресуде против Русије у случају *Бурдов (бр. 2)*.⁵⁰ Подносилац представке је био бивши војник који је одласком у пензију остварио право на одређени новчани износ. Како исплата није извршена добровољно, то се подносилац представке обратио војном суду, који је пресудио у његову корист. Одлука је дјелимично извршена, док остатак новца није био исплаћен до доношења одлуке ЕСЉП-а, тј. седам година и десет мјесеци.

Суд је навео да је у више од 300 случајева утврђено кршење права гарантованих ЕКЉП поводом истог проблема, а да се у моменту доношења одлуке, налазило око 1.400 представки са истоврсним чињеницама. Наложено је Украјини да у року од годину дана од дана коначности одлуке ЕСЉП успостави ефикасан правни лијек или више њих, а поштујући ставове суда које је већ заузео раније. Из извјештаја Комитета Министара од 07.06.2017. године, евидентно је да Украјина још није подузела конкретне кораке за рјешавање овог проблема.⁵¹

47 *Voytenko*, ставови 27-31.

48 Нпр. случајеви *Romashov v. Ukraine*, представка бр. 67534/01, пресуда од 27. јула 2004; *Dubenko v. Ukraine*, представка бр. 74221/01, пресуда од 11. јануара 2005; *Svintitskiy and Goncharov v. Ukraine*, по. 59312/00, judgment of 04 October 2005; *Mikhaylova and Others v. Ukraine*, представка бр. 16475/02, пресуда од 15. јуна 2006; *Kozachek v. Ukraine*, представка бр. 29508/04, пресуда од 07. децембра 2006. 49 *Yuriy Nikolayevich Ivanov v. Ukraine*, представка бр. 40450/04, пресуда од 15. октобра 2009.

50 Пред ЕСЉП је у једном тренутку било око 2.500 представки поводом сличног проблема. Наведено према Nesterenko, P., Some Issues Concerning Application of the Practice of the European Court of Human Rights in Ukraine, *European Integration Studies*, No 6, 2012, 42.

51 Interim Resolution CM/ResDH(2017) 184, *Execution of the judgments of the European Court of Human Rights Yuriy Nikolayevich Ivanov and Zhovner group against Ukraine concerning the non-enforcement or delayed enforcement of domestic judicial decisions and the lack of an effective remedy in respect thereof*. Доступно на: [http://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":\["001-175208"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/eng#{), asp. 05. јули 2017, 09:48. ЕСЉП и даље утврђује повреду у оваквим случајевима. Вид. нпр. раније поменути случај *Tonyuk*, ставови 36-41. Уопштено о разлозима за неизвршење ове одлуке од стране Украјине и покушајима да се то учини до 2014. године вид. у А. Meleshevich, C. Forstein, „Bringing Human Rights Home: The Challenge of Enforcing Judicial Rulings in Ukraine and Russia“, *Indiana International & Comparative Law Review*, Vol. 24, No. 2 (2014), 277-299. Након избијања оружаног сукоба у Украјини и његових посљедица, тешко је за очекивати да се ће се овај проблем ријешити у догледно вријеме.

5. РОК ОДЛАГАЊА ИЗВРШЕЊА СУДСКИХ ОДЛУКА ПРОТИВ ДРЖАВЕ

У претходном тексту смо видјели до каквих ситуација и посљедица може довести неизвршење судских одлука против државе. Сада ћемо покушати дати одговор на питање до када је дозвољено одлагати извршење судске одлуке, тј. докле сеже поље слободне процјене државе.

Уколико се погледа пракса против Русије, закључује се да је повреда утврђена у случајевима у којима је период неизвршења трајао од *четири* године (*Бурдов (бр. 2)*) до нешто мање од *једанаест* година (*Тетерини*). Против Украјине, спорни периоди који су квалификовани као неразумни износили су од *годину дана и четири мјесеца* (*Зубко*), *годину, два мјесеца и осам дана* (*Шмаљко*), па до *четири године* (*Војтенко*). С друге стране, суд је сматрао да је неизвршење у периодима од *два до осам мјесеци* разумно и утврдио да нема кршења.⁵² Имајући у виду став ЕСЉП да извршење чини саставни дио суђења у смислу чл. 6 ЕКЉП, теоретски би се могло рећи да вријеме које се рачуна у смислу разумног рока почиње тећи не од извршности (правоснажности) пресуде, већ раније, најчешће од подизања тужбе.⁵³ Међутим, пракса показује да ЕСЉП редовно узима у обзир само временски период од правоснажности пресуда⁵⁴, али не и ранији период – период трајања парничног поступка.

Приликом разматрања (не)разумности дужине одлагања извршења, треба имати у виду и да се према пракси ЕСЉП, уопштено гледано, слједећи критеријуми узимају као релевантни за оцјену дужине трајања поступка: сложеност поступка, понашање појединца, понашање државе и значај одлуке за појединца.⁵⁵ Случајеви неизвршења судских одлука против државе нису сложени, јер нема спорних правних и чињеничних питања, те је јасно да тражиоци извршења имају право да се наплате. Они својим понашањем не доприносе пролонгирању поступка, већ је за то искључи-

52 Тако је ЕСЉП у случају *Kornilov and Others v. Ukraine*, представка бр. 36575/02, пресуда од 07. октобра 2003, прогласио представку очигледно неоснованом у дијелу који се односио на неизвршење домаћих судских одлука у поменутим периодима.

53 У том смислу вид. Alan Uzelac, *Draft enforcement act of the Republic of Serbia - comments on compatibility with the requirements of the European Convention on Human Rights*, Council of Europe, Strasbourg: 2010, 9.

54 Упоред. пресуде у раније наведеним случајевима, нпр. *Burdov (no. 1)*, *Teteriny*, *Voytenko*.

55 Lič, *Обраћање Европском суду за људска права* 262 ; Pieter van Dijk i G. J. H. van Hoof, *Теорија и пракса Европске конвенције о људским правима* (Сапајево: 2001), 418-423; CEPEJ, *Length of court proceedings in the member states of the Council of Europe based on the case law of the European Court of Human Rights*, Strasbourg 2012, 19-31. Доступно на:

<https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=2681599&SecMode=1&DocId=1965298&Usage=2, asp.>, 04. август 2017. Посебан осврт на наведене критеријуме у односу на БиХ вид. у C. Harland/R. Roche/E. Strauss, 150-164.

ви кривац држава.⁵⁶ Напоследку, важну улогу има и природа права које је признато домаћом судском одлуком. Одређена права су изузетно важна за појединца и разумност рока одлагања ће у таквим случајевима бити ригорозније разматрана, него код других, „обичних“ права. Једни од таквих случајева су они у којима држава има обавезу да обезбиједи основне комуналне услуге, реновацију стамбеног простора, гријање и испуни друге обавезе које су уско повезане са правом на дом. Тако је ЕСЉП заузео став да неизвршење пресуда поводом наведених обавеза државе у периоду од (само) *шест мјесеци* доводи до повреде права.⁵⁷

6. ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Феномен неизвршења судских одлука против државе угрожава одређена основна права заштићена ЕКЉП. Прије свих, у питању су право на правично суђење и на имовину, али и право на дјелотворан правни лијек, као право процедуралне природе. Теоријски гледано, чини се да је најопасније угрожавање права на приступ суду, јер се неизвршењем пресуда маргинализује судска власт и озбиљно подрива принцип владавине права. Ипак, анализирана пракса ЕСЉП указује да држава може да, под одређеним условима, одлаже извршење судских одлука, али такво одлагање не смије угрозити суштину гарантованих права. Недостатак новчаних или других средстава не смије се користити као разлог за неизвршење пресуда против државе, али услед одређених посебних околности је то дозвољено, а те околности треба да се утврде у сваком конкретном случају. Чак и када држава након одређеног одлагања изврши своју обавезу, повјерилац има право да тражи заштиту на основу ЕКЉП, уколико је то одлагање трајало неразумно дуго.

Разматрајући разумност рока за одлагање извршења, кроз судску праксу није тачно одређено временско ограничење, али пракса ЕСЉП показује да се одлагање до, барем, осам мјесеци толерише. Ипак, поједина потраживања су посебно важна за појединца и одлагање њиховог извршења треба бити што краће. Тако ће се код одлагања извршења пресуде којом је признато потраживање у вези са правом на дом, период од шест мјесеци сматрати неразумно дугим.

⁵⁶ Упоред. Igor Popović, „Ograničenje naplate u izvršnom postupku na teret budžeta u BiH“, *Sveske za javno pravo*, br. 28 (2017), 69.

⁵⁷ Упоред. Bigashev, ставови 69-72 и Gerasimov, став 170.

ЛИТЕРАТУРА

Монографије и чланци

- Harris, David, Michael O'Boyle, Edward Bates, Carla Buckley, Paul Harvey, Michelle Lafferty, Peter Cumper, Yutaka Arai, Heather Gree. *Harris, O'Boyle, and Warbrick: Law of the European Convention on Human Rights*, Oxford University Press. Oxford: 2014.
- Lič, Filip. *Обраћање Evropskom sudu za ljudska prava*. Београд: Београдски центар за људска права и Мисија ОЕБС у Србији, 2007.
- Leach, Philip, Helen, Hardman, Svetlana Stephenson, "Can the European Court's Pilot Judgment Procedure Help Resolve Systemic Human Rights Violations? Burdov and the Failure to Implement Domestic Court Decisions in Russia", *Human Rights Law Review*, Vol. 10, Issue 2 (2010), 346-359.
- Meleshevich, Andriy and Carolyn Forstein. „Bringing Human Rights Home: The Challenge of Enforcing Judicial Rulings in Ukraine and Russia“, *Indiana International & Comparative Law Review*, Vol. 24, No. 2 (2014), 269-311.
- Popović, Igor. Ograničenje naplate u izvršnom postupku na teret budžeta u BiH, *Sveske za javno pravo*, br. 28 (2017), 62-72.
- Polina Nesterenko, Some Issues Concerning Application of the Practice of the European Court of Human Rights in Ukraine, *European Integration Studies*, No 6, (2012), 41-46.
- Uzelac, Alan. Draft enforcement act of the Republic of Serbia - comments on compatibility with the requirements of the European Convention on Human Rights, Council of Europe. Strasbourg: 2010.
- Uitdehaag, Jos. Enforcement in the Western Balkans and its Compatibility with the Human Rights Standards of the Council of Europe, *Enforcement and enforceability – Tradition and Reform* (eds. C.H. van Rhee, A. Uzelac).
- Van Dijk, Pieter i G. J. H. van Hoof, *Teorija i praksa Evropske konvencije o ljudskim pravima*. Сарајево: 2001
- Valenti, Stefano. *The role of national human rights structures in case of non-execution of domestic judgments*, University of Padua - Interdepartmental Centre on Human Rights and the Rights of People, Padova 2010. Доступно на: [http://unipd-centrodirittiumani.it/en/publicazioni/The-role-of-national-human-rights-structures-in-case-of-non-execution-of-domestic-judgments/944, asp.](http://unipd-centrodirittiumani.it/en/publicazioni/The-role-of-national-human-rights-structures-in-case-of-non-execution-of-domestic-judgments/944_asp), 29. август 2017, 13:15.

Судска пракса

- *Androsov v. Russia*, представка бр 63973/00, пресуда од 06. октобра 2005.
- *Burdov (no. 2) v. Russia*, представка бр. 33509/04, пресуда од 15. јануара 2009.
- *Burdov v. Russia (no. 1)*, представка бр 59498/00, пресуда од 07. маја 2002.
- *Свијетић v. Croatia*, представка бр. 71549/01, пресуда од 26. фебруара 2004.
- *Dubenko v. Ukraine*, представка бр. 74221/01, пресуда од 11. јануара 2005.
- *Felbab v. Serbia*, представка бр. 42559/08, пресуда од 14. априла 2009.

- *Gerasimov and Others v. Russia*, представке бр. 29920/05, 3553/06, 18876/10, 61186/10, 21176/11, 36112/11, 36426/11, 40841/11, 45381/11, 55929/11, 60822/11, пресуда од 01. јула 2014.
- *Gizzatova v. Russia*, представка бр 5124/03, пресуда од 13. јануара 2001.
- *Hornsby v. Greece*, представка бр. 18357/91, пресуда од 19. марта 1997
- *Ilyushkin and Others v. Russia*, представке бр. 5734/08, 20420/07, 54342/08, 56997/08, 60129/08, 4561/09, 7738/09, 11273/09, 11993/09, 16960/09, 20454/09, 21964/09, 26632/09, 28914/09, 31577/09, 31614/09, 31685/09, 32395/09, 35053/09, 36327/09, 38180/09, 45131/09, 48059/09, 52605/09, 56935/09, 58034/09, 59761/09, 1048/10, 1119/10), пресуда од 17. априла 2012.
- *Immobiliare Saffi v. Italy*, представка бр. 22774/93, пресуда од 28. јула 1999.
- *Kalinkin and Others v. Russia*, представке бр. 16967/10, 37115/08, 52141/09, 57394/09, 57400/09, 2437/10, 3102/10, 12850/10, 13683/10, 19012/10, 19401/10, 20789/10, 22933/10, 25167/10, 26583/10, 26820/10, 26884/10, 28970/10, 29857/10, 49975/10, 56205/10, пресуда од 17. априла 2012.
- *Khalin v. Russia*, представка бр. 24169/05, пресуда од 02. децембра 2010.
- *Kozachek v. Ukraine*, представка бр. 29508/04, пресуда од 07. децембра 2006.
- *Krivošej v. Serbia*, представка бр. 42559/08, пресуда од 13. априла 2007.
- *Lositskiy v. Russia*, представка бр 24395/02, пресуда од 14. децембра 2006.
- *Majski v. Croatia* представка бр. 33593/03, пресуда од 01. јула 2006.
- *Malinovskiy v. Russia*, представка бр. 41302/02, пресуда од 07. јула 2005.
- *Mikhaylova and Others v. Ukraine*, представка бр. 16475/02, пресуда од 15. јуна 2006.
- *Petrushko v. Russia*, представка бр 36494/02, пресуда од 24. фебруара 2005.
- *Pibernik v. Croatia*, представка бр. 75139/01, пресуда од 04. марта 2004.
- *Prodan v. Moldova*, представка бр. 49806/99, пресуда од 18. маја 2005.
- *Romashov v. Ukraine*, представка бр. 67534/01, пресуда од 27. јула 2004.
- *Scordino v. Italy (no. 1)*, представка бр. 36813/97, пресуда од 29. марта 2006.
- *Stran Greek Refineries and Stratis Andreadis v. Greece*, представка бр 13427/87, пресуда од 09. децембра 1994.
- *Svintitskiy and Goncharov v. Ukraine*, no. 59312/00, пресуда од 04. октобра 2005.
- *Teteriny v. Russia*, представка бр. 11931/03, пресуда од 30. јуна 2005.
- *Tonyuk v. Ukraine*, представка бр. 6948/07, пресуда од 01. јуна 2017
- *V.A.M. v. Serbia*, представка бр. 39177/07 пресуда од 13. марта 2007.
- *Wasserman v. Russia (no. 1)*, представка бр 15021/02, пресуда од 18. новембра 2004.
- *Wasserman v. Russia (no. 2)*, представка бр 21071/05, пресуда од 10. априла 2008.
- *Yuriy Aleksandrovich NAGOVITSYN and Magometgiri Khakyashevich NALGIYEV v. Russia*, представка бр. 27451/09, 60650/09, пресуда од 23. септембра 2010.
- *Yuriy Nikolayevich Ivanov v. Ukraine*, представка бр. 40450/04, пресуда од 15. октобра 2009.

Остали извори

- Council of Europe Recommendation Rec (2003) 16 of the Committee of Ministers to Member States on the execution of administrative and judicial decisions in the field of administrative law, 09.09.2003.
- Council of Europe Recommendation Rec (2003) 17 of the Committee of Ministers to Member States on enforcement, 09.09.2003.
- http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/cepej/Execution/default_en.asp, *asp.*, 29. август 2017, 14:24.
- https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805ad7f3, *asp.*, 29. август 2017, 12:33.
- Interim Resolution CM/ResDH(2017)184, *Execution of the judgments of the European Court of Human Rights Yuriy Nikolayevich Ivanov and Zhovner group against Ukraine concerning the non-enforcement or delayed enforcement of domestic judicial decisions and the lack of an effective remedy in respect thereof*. Доступно на: [http://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":\["001-175208"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/eng#{), *asp.* 05 јули 2017, 09:48
- Годишњи извјештај о раду ЕСЈП за 2016. годину. Доступно на: http://www.echr.coe.int/Documents/Annual_report_2016_ENG.pdf, *asp.* 30. август 2017, 14:35.

NON-ENFORCEMENT OF DOMESTIC JUDGMENTS AGAINST A STATE: CASE-LAW OF THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

Igor Popović, LL.M.^{58*}
University of Banjaluka, Faculty of Law

Abstract: *This paper analyzes how a non-enforcement of domestic judgments against a state affects the human rights guaranteed by the Convention for Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. Affected rights are the right to a fair trial and the right to a property. In addition, the question of the right to an effective remedy will, often, be raised. The European Court of Human Rights case law implicates that states enjoy a margin of appreciation in these cases and it is allowed for them to delay enforcement for certain reasons. Nevertheless, the lack of funds cannot be a valid reason to justify non-enforcement. The same is to be applied to complex enforcement legislation, because the state itself created such legislation. The first and the most significant case-law for the subject of this paper is the one against Russia and Ukraine in which certain principles for these kind of cases has been established. Also, it is important to determine for how long can the state delay enforcement. It follows from the case-law, that a delay of up to eight months may be considered reasonable, in the case of rights not of particular concern to individuals. Nevertheless, in the case of rights of particular concern to individuals (e.g. home and housing facilities related rights), it follows that the delay of six months, will be considered as unreasonable excessive.*

Key words: *Non-enforcement of domestic judgments against a state; The right to a fair trial, The right to a property, The Convention for Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, The European Court of Human Rights.*

---

⁵⁸ * Teaching assistant at the University of Banjaluka, Faculty of Law, e-mail: igor.popovic@pf.unibl.org. The following paper is based on one part of my LL.M. thesis, which I completed at the Faculty of Law of University of Belgrade.